

Da li se o postmodernizmu može pisati samo postmodernističkim, a o poststrukturalizmu poststrukturalističkim jezikom? (Nada Sekulić, *O kraju antropologije*. Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta, Beograd 2007, 192 str.)

Knjiga Nade Sekulić "O kraju antropologije" pisana je sa ciljem da uvede, predstavi i kontekstualizuje neka od najpoznatijih imena koja se vezuju za poststrukturalizam u okviru debata o "kraju" antropologije, čiji je začetak koincidirao sa krajem prošlog veka. Na samom početku, dakle, jasno je da ovo delo ima za cilj da nadomesti nedostatak ozbiljnih rasprava o uticaju poststrukturalnih i posmodernih teoretičara na antropološku misao (za značajan izuzetak vidi Milenković 2006). Sekulić započinje opštim uvodom u antropologiju kasnog XX veka sa akcentom na "jezičkom zaokretu" koji su najavili još strukturalisti, a zatim se koncentriše na sažimanje doprinosa nekoliko pojedinačnih autora: Žaka Deride (i kroz odnos njegovog pisanja sa Levi-Strosom), Mišela Fukoa, Žana Bodrijara i Done Haravej. Mada bi dosledni istoričari ideja verovatno dodali još nekoliko autora/ki ovom spisku, kao što i sama Nada Sekulić ističe (13), izbor je bio – opravdano – usmeren tematskom fokusiranošću, odnosno, relevancijom pisanja ovih autora za savremenu antropologiju.

Međutim, preciznost kada je u pitanju izbor autora ne čini posao prikazivanja, a još manje kritičke evaluacije njihovog uticaja na antropologiju, ista lakšim. Naime, autori koji su u pitanju – nezavisno od individualnih razlika – "opiru" se jednostavnoj prezentaciji. Za početak, njihove teorije su – često namerno – toliko razučene i kompleksne, da se često postavlja pitanje da li je uopšte moguće "prevesti" ih na klasični akademski jezik – dakle, onaj koji bi mogao da bude razumljiv kako kolegama koji nemaju antropološko ili filozofsko obrazovanje, tako i studentima ili zainteresovanim laicima. Još veći problem javlja se u domenu primene njihovih teorija na konkretne istraživačke probleme. Mada u teorijskom, narativnom ili čak čisto stilskom smislu, njihova upotreba u savremenom "pisanju antropologije" može da bude pozitivan doprinos kvalitetu teksta, ne postoji način na koji je moguće dosledno "primeniti Fukoa" ili "primeniti Donu Haravej" na probleme stvarnosti.

Upravo sa ovakvim problemom suočila se i Nada Sekulić u "Kraju antropologije". Izgleda kao da se autorka trudi da nekako "uhvati" poststrukturalne teoretičare i "privede" ih postojećoj antropologiji, izbegavajući da upadne u zamku poststrukturalnog samodefinišućeg diskursa. Međutim, oni kao da se opiru: u krajnjoj liniji, ovo nas može dovesti do zaključka da je o poststrukturalizmu zaista teško pisati bilo kojim jezikom osim poststrukturalističkog. Nezavisno od toga, ne možemo a da se ne divimo autorki na hvale dostojnom pokušaju da se poststrukturalni teoretičari prikažu u formi u kojoj

bi mogli postati korisni za naučnike u Srbiji, i tako možda umanjiti animozitet koji prema njima postoji u nekim krugovima. Ipak, pitanje koje se neizbežno postavlja u podtekstu, jeste kada će ovdašnja naučna zajednica u Srbiji dostići nivo zrelosti na kom više neće biti neophodno pisanje priručnika za razumevanje stvarnosti.

Jana Bačević

Jasmina Vojvodić, Gesta, tijelo, kultura. Gestikulacijski aspekti u djelu Nikolaja Gogolja, Zagreb: Disput 2006

Telesna neverbalna komunikacija predstavlja pomalo zapostavljenu oblast proučavanja u ovdašnjim društvenim i humanističkim naukama. Rezultati takvih istraživanja pojavljuju se sporadično, izuzetno retko u vidu monografija, a nekada, kada se pojavi delo koje je posvećeno toj problematici nominalno, ispostavi se da je u pitanju potpuno šarlatanstvo, kako u pogledu načina na koji je obezbeđen eksplanatorni materijal, tako i u pogledu bavljenja njime u analitičkom i interpretativnom smislu, kao što je to slučaj s nedavno objavljenom "studijom" o poljupcu. Osobit vid prakse, simbolike i fenomenologije koji je svojstven kulturnim vidovima tog načina međuljudskog saobraćanja, ostaje na nivou izazova, često, za istraživače koji nisu verzirani do kraja u problematiku kojom se bave u faktografskom, teorijskom i metodološkom smislu.

Drugim rečima, da biste se bavili uspešno tom problematikom, potrebno je da posedujete istraživačku prilježnost, disciplinarnu ekspertizu i – dovoljno slobodnog duha da ne budete sputani formalnošću prethodnog. Studija o Gogoljevom korišćenju telesne neverbalne komunikacije predstavlja takav primer, upravo. To nije, naime, samo bavljenje gestovnošću u Gogoljevom delu, već i demonstracija suverenog kontekstualnog poznavanja kulture u kojoj je Gogolj živio i o kojoj je pisao. U tom smislu, iako originalno dolazi iz rusistike, a najšire gledano, mogla bi se svrstati u studija kulture, na primer, ova studija može se smatrati i doprinosom antropološkom proučavanju telesne neverbalne komunikacije. Njena autorka istakla se, već, u sociokulturno kontekstualnom razmatranju telesnih aspekata ljudske komunikacije, tako da joj razmatranje načina formiranja, funkcionisanja, tumačenja i prenošenja deljenog znanja nije strano, naprotiv.

Sâmo opredeljenje za bavljenjem telesnom neverbalnom komunikacijom u književnom delu predstavlja hrabru i originalnu ideju. Faktografija je implicitna, jednodimenzionalna i teška za sistematizaciju, uopšte. Autorka joj je prišla na izuzetno zanimljiv način – vršeći njenu ekstrapolaciju, pre negoli rekonstrukciju, u svrhu dobijanja idealtipskih deskriptivnih obrazaca koje je moguće podvrgnuti analizi. Za takav poduhvat, koji je izvela izuzetno uspešno, bilo joj je potrebno – pored verziranosti u Gogoljevo delo – poznavanje onog dijahro-